

Kurz polární ekologie a výzkumu polárních mokřadů Souhrnná zpráva

Kurz polární ekologie a výzkumu polárních mokřadů se uskutečnil ve dnech 16. – 28. 7. 2016 na Špicberkách.

Cílem iniciativy byla výměna a sdílení znalostí v oblasti výzkumu, výzkumných postupů a následného využití výsledků výzkumů mezi řešiteli PDP a subjektem v donorském státě.

Iniciativa byla doporučena norským partnerem, tj. Norskou agenturou pro životní prostředí, aby došlo k posílení našich znalostí o výzkumu v polárních oblastech, a to zejména výzkumu dopadu klimatických změn na mokřadní ekosystémy. Polární oblasti jsou totiž mimořádně citlivé na dopady klimatické změny a můžeme zde najít analogii s mimořádně vzácnými a chráněnými reliktními ekosystémy v exponovaných horských polohách na území ČR (rašeliniště, tundra). Vzhledem k této analogii bylo pro účastníky kurzu, zodpovědné mj. za řízení ochrany reliktních severských ekosystémů na území ČR, důležité a velmi přínosné poznat a pochopit konkrétní projevy klimatické změny přímo v oblastech, kde se již prokazatelně projevuje. Stejně tak i způsob studia a sledování těchto změn a vyhodnocení jejich dopadu na výše zmíněné ekosystémy. Získané zkušenosti pak budou využity pro volbu optimální strategie ochrany reliktních severských biotopů na území ČR včetně realizace konkrétních opatření. Nové znalosti budou také využity pro zpracování doporučení pro ochranu a udržitelné využívání mokřadů ČR, což je jeden z plánovaných výstupů právě řešeného PDP.

Samotnému kurzu na Špicberkách předcházelo teoretické školení, které se uskutečnilo během víkendu 18. - 19. 6. V sídle Centra polární ekologie na JU. Školiteli byli doc. Josef Elster a doc. Oleg Ditrich.

Na Špicberkách pak účastníci v úvodu kurzu absolvovali školení bezpečnosti chování a ochrany před ledními medvědy. Součástí byla i výuka střelby na cíl a zásady používání signalizačních zařízení a vysílačky.

První část kurzu proběhla na základně Centra polární ekologie (CPE) v Longyearbyenu, kde je rovněž sídlo Norského polárního institutu (NPI). Druhá část kurzu se uskutečnila na terénní stanici v zátocě Petúnia, kam byli účastníci převezeni lodí. Účastníci pracovali ve dvou skupinách po 5 lidech. Rozdělení bylo důležité z hlediska bezpečnosti (na každou skupinu připadala jedna puška), logistiky (doprava gumovými čluny o nosnosti max. 6 lidí) i odborného zaměření každé skupiny.

První skupina se zaměřila na terestrickou ekologii a botaniku. Účastníci navštívili všechny typy mokřadů, které se v oblasti nacházejí (lotické a lentické mokřady, tající povrchy ledovců, a různé sezonní drobné terestrické mokřady, rašeliniště a tundrová stanoviště). Školitelé na nich představili zákonitosti vzniku a vývoje mokřadů a jejich živé složky.

Druhá skupina se věnovala pobřežním ekosystémům a ekosystémům mělkého moře, ornitologii a parazitologii. Školitelé přiblížili biologickou diverzitu těchto systémů a průběh výměny látek mezi mořským a terestrickým ekosystémem. Na teoretickou část kurzu navazovala praktická cvičení, terénní průzkumy, odběry vzorků vody, práce s mikroskopem a určování rostlin a živočichů.

V Norském polárním institutu (NPI) se uskutečnila odborná přednáška o výzkumné činnosti NPI na Špicberkách se zaměřením na oblast ekotoxikologie. Špicberky se potýkají zejména s dopady klimatické změny, která zapříčiňuje změny celého ekosystému, a také se znečištěním vody a půdy (vč. odpadů z moře) rovněž s negativními dopady na biodiverzitu. Problémem je i rozvoj turismu a doprava.

Během cesty byla získána četná data o výskytu ptáků a také data o výskytu celé řady rostlinných druhů na každé z navštívených lokalit. Data o výskytu ptáků budou zadána do databáze aktuálně probíhajícího mapování hnízdního rozšíření ptáků v Evropě..

V Longyearbyenu účastníci navštívili mj. Muzeum Špicberků a získali širší znalosti o historii, osídlování, zásadních objevech, přírodě, ale i těžbě surovin na souostroví.

Za zásadní bilaterální přínos iniciativy považujeme možnost navštívit a zkoumat přírodní hodnoty polárních ekosystémů na Špicberkách a porovnat je s obdobnými ekosystémy v ČR. Nejvíce se navštívené ekosystémy podobají krkonošské tundře a rašeliništím a drobným horským jezírkům v Jizerských horách a na Šumavě. Na Špicberkách je také již možné sledovat dopady klimatické změny a obdobné reakce lze očekávat i na obdobných stanovištích v ČR. Mimořádně přínosné bylo rovněž setkání s pracovníky Norského polárního institutu a seznámení se s problémy, které norští vědci na Špicberkách řeší a to zejména v oblasti znečištění vody a půdy a ochrany přírody a biodiverzity. V neposlední řadě bylo přínosné seznámení se s vědeckými projekty, kterými se na Špicberkách zabývá Centrum polární ekologie JU.